

na spodnji Donavi v 4. stoletju. Prav tako obravnavava poreklo in pomen legende Providentia Augusti v odnosu do legende Providentia Deorum, kot njene predhodnice.

M. Lenkei (Tri kasnorimske srebrne sklede iz Mezije v Madžarskem narodnem muzeju) objavlja v Posavini najdene antične predmete iz 4. stoletja in navaja pri stilni analizi sorodnosti z drugimi najdbami v tej provinci. Vse tri posode bi mogle po njegovem mnenju pripadati imensko znanemu obrtniku iz Sirmiuma.

G. László (Tul za lok iz groba v Kenézlő) podaja razlago in rekonstrukcijo iz rogov izdelanih delov tula za lok, značilne najdbe za dobo madžarske naselitve. Avtor vidi v njej tudi dediščino Skitov.

K. Szabó: Nakit za dekliške glave iz časa madžarske naselitve. Avtor pripisuje najdbam iz med vojno uničenega muzeja v Kecskemétu vzhodno poreklo in trdi, da so tudi tako imenovane konjske oglavnice deloma pripadale istemu nakitu.

F. Király: Novci XII. stoletja na Madžarskem. Članek v celoti zajema deloma že objavljeno najdbo zaklada novcev v Esztergomu, med katerimi je tričetrt madžarskih in približno četrtna nemških. Zakopal naj bi jih bil kak priseljeni nemški trgovec v nemirnih časih dinastičnih sporov v XII. stoletju. Nemške novce označuje pisec kot dokaz trgovskih vezi z nemškimi deželami v tem času.

N. Parádi (Glinasta steklenička iz Balatonfenyvesa) razpravlja na podlagi tehničnih preiskav o časovni pripadnosti in uporabi glinastih steklenic na Madžarskem, ki jih datira v XIV. stoletje, obravnavano najdbo pa pripisuje nekemu ribiškem naselju ob Blatnem jezeru.

Ostali prispevki imajo kulturno-zgodovinski značaj in obravnavajo različne probleme in gradivo do XIX. stoletja, tako: T. Anda (Madžarska očala iz XV. stoletja), E. Vattai (Pokal družine Nadasy), G. C. Wilhelmb (Madžarski portreti slikarja Martina Rote), J. Kalmár (»Topor«), M. V. Ember (Renesančne čipke), L. Huszár (Medalja Pavla Nyaryja), S. Mihalik (Stara keramika iz Varoslöda) in Fejös (Slike Madžarskega muzeja).

Stanko Pahič

Archaeologia Austriaca. Prispevki k paleantropologiji, pra- in rani zgodovini Avstrije, zvezki 16, 17 in 18, Wien 1955. 132 + 96 + 116 strani s številnimi ilustracijami in prilogami.

Zvezek 16:

J. in M. Weninger: Ranobronastodobni skeleti iz Schleinbacha v Nižji Avstriji. Razprava je razdeljena na dva dela. V prvem obravnavava J. Weninger »Redek pokop več oseb v Schleinbachu«. Najdba izvira iz najdišča razprostranjenega po površini 1,5 ha, s seliščem in grobovi, ležečimi posamič in v vrstah. V planih grobovih na desno stran ležeči skrčenci imajo unjetiške pridevke. Med posebnosti spadata dvojni grob s skeletoma v iztegnjeni legi in obravnavani skupni grob treh radialno razporejenih otroških skrčencev in iztegnjenega skeleta odrasle osebe v hrbtni legi nad njimi. Na dnu tega groba je bilo več živalskih kosti in dno posode, više v grobu pa dvoje posod z ročaji. Avtor podaja obdelavo skeletov, pri čemer ugotavlja, da pripada odrasli moški skelet cromagnidnemu tipu. Po legi skeletov sklepa o istočasnem pokopu, o katerem pa ni moč najti pravilne razlaga. V drugem delu M. Weninger antropološko obdeluje ostale skelete, pripadajoče različnim starostim in obema spoloma. V primerjavi s sorodnimi najdbami iz nemškega in avstrijskega Podonavja ugotavlja večje razlike v lobanjah obravnavanih in bavarskih skeletov in sorodnost le med grobišči v Schleinbachu in Gemeinlebarnu. Spričo nepreglednosti gradiva ne skuša uvrščati skeletov v rasne skupine.

H. Ladenbauer-Orel: Kasnoneolitska keramika iz Kraljevske jame (Königsöhle) v Badenu pri Dunaju. Razprava obsega tipološki pregled keramike iz skalne votline, ki je dala ime badenski kulturi. Avtorica obravnavava sprva najdiščne podatke dosedanjih piscev o tem najdišču in vprašanja kronologije, nato pa objavlja na fotografjskih tablah reproducirano keramiko, deljeno po naslednjih tipoloških skupinah: ossarnske posode, kanelirana keramika, plitke sklede, črepinje z vglobljenimi in brazdastimi ornamentami, oblike ročajev, črepinje s subkutanimi luknjicami, brazdastorezna keramika, pramenasta keramika,

lonci z ročaji, izglajeno posodje, keramika z narezanimi rebri, visokoneolitski derivati. Večina najdb pripada kanelirani keramiki. Casovno sega keramika tega najdišča od linearne keramike z okrasom à la Notenkopf do ossarnskega tipa. Pri obravnavanju ornamentike podaja avtorica pregledno shemo skic motivov.

R. Pittioni (Prazgodovinske karte v srednjeveškem pouku) objavlja kritične pripombe k prazgodovinskemu delu Velikega svetovnega historičnega atlasa, izdanega leta 1954 v Münchenu. Med navajanjem pripomb k legendam posameznih kart zahteva revizijo ob novi izdaji. V splošnem se mu zdi atlas za strokovnjaka pomanjkljiv, za študirajočega pa preveč zamotan, tako da mu odreka uporabnost za študij. Enakih misli je tudi o tekstnem delu, v katerega pa se ne spušča.

Med Drobnimi novicami podaja K. Valoch iz Brna kratko poročilo o moravskem aurignacieniu, ki zajema tudi najnovejše ugotovitve in nudi informacije za paleolitske raziskovalce sosednjih dežel. H. Mitscha-Märheim daje bibliografski pregled del o rani zgodovini Avstrije za dobo 1949—1953, ki navaja tudi enega slovenskega avtorja (E. Cevca).

Zvezek 17:

M. Hell (Kasnoneolitska naselbina na Grajskem griču v Mattsee na Salzburškem) objavlja najdbe iz zaščitnih izkopavanj višinskega selišča, kjer je večina keramičnih fragmentov pripadala altheimski kulturi. Posebej opozarja na povezavo te kulture z vzhodnobavarsko Chamersko skupino in na razlike med njo in skupino Mondsee, ker sta bili navadno označevani kot skupna kulturna skupina. Nekaj fragmentov pripada tudi münchshöfenerski in michelsberški keramiki. Med drugimi najdbami kažejo glinaste zajemalke in kosci bakra na začetke lokalnega kovinarstva. Posamezne črepinje iz kasnejših dob vse do antike pričajo o kontinuiteti selišča.

V članku »Kasnoneolitska stanovanjska jama na Tannbergu pri Köstendorf na Salzburškem« poroča isti avtor o slučajni seliščni najdbi z ognjiščem, 500 črepinjami, žrneljnimi kamni itd. Črepinje pripadajo večinoma loncem in skodelam, ki jih pisec po obliki in ornamentiki uvršča pretežno v Chamersko skupino poznega neolita z altheimskimi in michelsberškimi komponentami.

E. Hauck (Nadaljnji prispevki k pravi in rani zgodovini domačega psa v Nižji Avstriji) nadaljuje z objavljanjem novih najdb kosti psov, urejenih po kulturnih obdobjih od rane bronaste dobe do srednjega veka.

R. Büttner: Župani avstrijskih obdonavskih dežel. Za avstrijsko zgodovino-pisje vsekakor zanimiva historična razprava podaja analizo funkcije slovanskih županov v avstrijskem Podonavju in rešuje s tem v zvezi probleme slovanske naselitve v teh pokrajinah. Pisec uporablja kot vire tekste arhivalnega gradiva in ustreza osebna in ledinska imena do leta 1700. Iz teh podatkov in slovanskih arheoloških ostalin ugotavlja razširjenost slovanske naselitve in sedeže županov, ponazorjene tudi na priloženi karti. Pri tem razločuje tri področja: v prvem med Ino in Trauno so se naselili Slovani za Nemci po letu 750; v drugem na južnem obrobju Gornje in Nižje Avstrije se je slovanska naselitev izvršila pred nemško; v tretjem, obsegajočem Predalpje in pokrajino ob Donavi, pa so oboji živeli že pred letom 700 skupno.

Zvezek 18:

V uvodnem članku razpravlja naš rojak R. Bercè (Konzerviranje kovin v muzejih v luči boja proti razpadanju) o problemih konserviranja kovinskih predmetov in jim priključuje tudi praktična navodila, obravnavana na tečaju s preparatorji avstrijskih muzejev.

M. Hell: Grob z bronastim mečem v Noppingu na Salzburškem. Poročilo govori o slučajni najdbi žarnega groba in seliščne plasti. Grob je vseboval meč s polnim držajem, bodalo in sekiro, pripadajočo stopnji Ha A, medtem ko izvirajo seliščne črepinje iz starejše bronaste dobe (A ali B).

F. Hampl: Porčilo o izkopavanjih Nižjeavstrijskega deželnega muzeja na Malleitenbergu pri Bad Fischau. Objavljeni so rezultati del v letih 1950—1953. Odkriti so bili ostanki stavbe z ognjiščem, ki jo avtor razlaga kot lončarsko delavnico iz obdobja Ha C. Gradivo je le delno ilustrirano.

H. Mitscha-Märheim (Grobne najdbe na Kirchenbergu pri Deutsch-Altenburgu na Nižjeavstrijskem) poroča o 54. po letu 1947 odkopanih skeletnih

grobovih na delno že poprej uničenem grobišču. Po legi skeletov, predvsem pa po pridevkih (bronastih zapestnicah, obsenčnikih z S-pentljo, prstanih, ploščato emajlirano fibulo, ovratnicah iz steklenih korald, kauri-školkah in loncu z valovnico) pripisuje pisec grobišče v drugo polovico 10. in v 11. stoletje in ga označuje za slovansko.

V okviru za pra- in ranozgodovinsko raziskovanje rudarstva, čigar Obvestilo št. 8 tvori dobršen del tega zvezka, podajata R. Pittioni in E. Preuschen »Nove prispevke k topografiji prazgodovinskega rudarstva bakrene rude v avstrijskih Alpah«. Daljše, s številnimi fotografijami in priloženimi kartami opremljeno poročilo navaja nove gorske topilnice na Tirolskem, Salzburškem in Štajerskem. Ti objekti leže na gorskih pobočjih in so pogosto ugotovljivi le po posameznih najdbah žlindre.

W. Merlingen (K razrešitvi kretske linearne B pisave) informativno poroča o historiatu razrešitve, značilnosti te pisave in vsebini prebranih, v gršem jeziku napisanih tekstov. Nekaj primerov je objavljenih v ilustracijah.

V Drobni poročilih piše M. Hell o klesanem dlecu iz Salzburga, E. J. Zirkl o poreklu kamenin za latenskodobne žrmlje, W. Merlinger pa o pradomovini indoevropskih jezikov.

Poleg dveh osmrtnic (K. Hetzer in F. Mühlhofer) prinašajo vsi trije zvezki v Knjižnih poročilih prikaze in ocene nove evropske arheološke literature.

Stanko Pahič

Památky archeologické, letnik XLVI, Praha 1955, št. 1 in 2; 372 strani, številne fotografije, table in priloge.

Gradivo v obeh številkah tega letnika je razdeljeno po kronološkem zaporedju. V uvodnem članku prve številke »Deset let češkoslovaške arheologije« je govor o uspehih vede v povojni dobi, druga številka pa prinaša v uvodu jubilejni članek J. Dekana »O živiljenjskem delu akademika Jána Eisnerja« s kratkim orisom njegovega življenja in dela.

B. Klíma: Doprinos nove paleolitske postaje v Pavlovém k problematiki najstarejših poljedelskih kultur. Razprava obsega najprej najdiščne podatke o planem paleolitskem selišču na južnem Moravskem, ki je bilo od leta 1952 predmet načrtnih izkopavanj. Odkriti so bili ostanki stalne naselbine z lesenimi kočami okroglastoovalne oblike s sledovi jam za kole, ognjišči in drugimi najdbami. Poleg živalskih kosti, pripadajočih največ severnemu jelenu in volkovom, so bili najdeni številni kulturni predmeti: preko 90.000 kamnitih izdelkov in orodje iz kosti in rogov. Prav tem posveča največ pozornosti, ker tipološko sodijo k motikam, kopačam in lopatom, torej orodjem za zemeljska dela. Po njegovem mnenju so jih uporabljali predvsem za gradnjo bivališč in kopanje korenin pri iskanju rastlinske hrane. Dasi ob primerjanju s podobnimi najdbami v Evropi ne najde zanesljivih dokazov za obstoj prvih oblik poljedelstva, sklepa pisec že iz obstoja trajnejše naseljenih lovecev in nabiralcev o možnosti poskusov udomačevanja živali (ritualni pokop sedmih volkov) in poljedelstva v obdobju med interstadialom W II—W III in Würmom III, ki mu pripada to in vrsta podobnih planih najdišč gravettiana na Moravskem.

E. Štiková: K problematiki delitve češkega eneolita. Avtorica razpravlja o dosedanjih raziskavah tega problema in poudarja pomanjkljive stratigrafske podatke kot glavno oviro pri tem delu. Sama rešuje to vprašanje z enim izmed elementov-eneolitskih čaš z lijakastim robom v povezavi s stratigrafijo najdišča tega časa na Slánski gori na srednjem Češkem. Gradivo iz spodnje plasti tega najdišča se ujema z najdbami iz dobe neutrjenih selišč v ravninah in na višinah, gradivo zgornje pa z višinskimi postojankami s keramiko različnih period od bernburške do Ljubljanskega barja. Čaše z lijakastim robom se pojavijo v prvi fazi in trajajo še v drugi. Kažejo intenzivne vplive od jugovzhoda, v kronološkem pogledu pa ne pomenijo mnogo.

O. Kytlicová: Velika bronasta najdba v Starém sedlu (o. Milevsko). Leta 1926 najdeno zalogo bronaste orodja in nakita (plavutasta sekira, srpi, različne zapestnice, konjske okrasne grbe, igla z vazasto glavico, obeski, del veržice, pasna spona in deli žval) datira avtorica enotno v mlajšo bronasto dobo D in Ha A. Spričo močno poškodovanih, a celih predmetov jo presoja kot skrit zaklad premožnejše družine. Pri analiziranju posameznih najdb opozarja na